

men.

relating tot de  
teit gegeven.  
DINSdag 6  
wenschen te  
h met opgave  
der faculteit,  
n, schriftelijk  
ekende, vóór

het volgende  
breeuwsch:  
de Hebreu-  
wenschen  
nigen uitslag  
zonderlijk exa-  
rete beginselen  
it zal moeten  
ehulp van het  
Hebreuwsch  
talen. Aan dit  
allen, die tot  
aal en de Bij-  
worden toe-  
stigen uitslag  
um of voor de

WOLTER.

Jongens  
ela.  
r Uigbreid  
terwijs.

inwonende

BELS.

zijn o. a. be-

n N-Pekela.

te N-Pekela.

te O-Pekela.

jkduin.

BER.

MANDEL

WORMSER.

mpen.

del.

opingen.

en zowel als

Angie Antig.

ctie kan nog

elboek,

AN

teeling in de

rhonds.

en f.175.

MANDEL

WORMSER.

ending.

AARTEN.

f.6.75.

MANDEL

WORMSER.

Co.

len Gouden,

enen geiden

iden worden

id,

baanden

L

MSER.

ren

1.90

1.90

1.25

1.25

L

MSER.

rdam.

# De Heraut

van de

## Gerreformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 184).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 20 Juni 1897. N°. 1017.

Abonnementsprijs franco aan huis, per drie maanden f.1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirectieuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van afgelegden en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

### Van de gemeene Gratie.

DERDE REEKS.

Opdat vervuld zou worden, wat gesproken is door den profet, zeggende: Ik zal mynen mond open doen door gelijkenissen; ik zal voortbrengen dingen die verborgen waren van de grondlegging der wereld.

Matth. 13:35.

XII.

Tegenover de min of meer dualistische verhouding tusschen natuur en genade, gelijk zij van Roomsche zijde eerst al meer werd vastgezet, en daarna op averechtsche wijze door de Dooperschen nog verscherpt, handhaaft alzoo de Gerreformeerde belijdenis de voorstelling van een door God gewilde correspondentie tusschen natuur en genade, die in de Schepping zelf, en dus ook in het Scheppingsbesluit als zoodanig, gegrond ligt. Gelijk Matth. 13:35 ons zegt, dat de symboliek, d. i. de zinbeeldige overeenstemming, tusschen het leven der natuur, waaraan Jezus zijn gelijkenissen ontleent, en de mysterien des Koninkrijks, die hij erin hult, reeds van vóór de grondlegging der wereld opkomt, zoo ook bestaat er volgens onze Gerreformeerde belijdenis oorspronkelijk verband en oorspronkelijke samenhang tusschen de ons door God toebedachte natuur, en de door Hem ons verleende genade. Gelijk ons ook op de tonenwereld is aangelegd en de tonenwereld op ons oor, zoo ook sluiten natuur en genade op elkaar. En al is het, dat de kinne die het koortsuur in ons bloed moet blusschen, van een boom genomen en ons van buitenaf toegebracht wordt, toch zou deze medicijn ons geen baat kunnen brengen, als deze medicijn niet met onze natuur, en zoo ook onze natuur niet met deze medicijn, in verband stond. Dit beginsel nu beheerscht onze belijdenis van den mensch in den staat der rechtvaardigheid, bij wien we geen *tuusheid* kunnen aannemen; zoodat ontkenen dat hij in zijn natuur alleen een leven zou ontvangen hebben dat met de gegevens van deze aardsche existentie overeenstemde, onderwijl dan de geschiktheid voor het hemelsche leven hem als een *hooger iets* aan zijn natuur zou zijn toegevoegd. En dit zelfde beginsel beheerscht evenzoo onze belijdenis van de *gemeene gratie*, waarin we uitspreken, dat onze menselijke natuur niet *verminkt*, maar *verdoord* is; wat zeggen wil, dat de haar oorspronkelijk inwonende krachten en vermogens haar niet zijn ontnomen, maar deels tot werkeloosheid zijn gedomd, deels, wat haar werking betreft, in haar tegendeel zijn omgezet. *Haar* is niet een andere kracht dan de *liefe*, maar geheel dezelfde kracht, alleen maar in haar tegendeel omgezet.

Nu blijven intusschen deze in haar tegendeel omgezette krachten, ook in dien zondigen staat, aan God onderworpen. Hij kan er de werking van inbinden, intomen, temperen en stuifen, of ook haar naar werking ongehinderd en onbelemmerd laten doorgaan. Het leerstuk der *gemeene gratie* nu drukt uit, dat het Gode beviel heeft, in het gemeen, d. w. z. bij de menscheit als geheel, en bij elken mensch in het bijzonder, de onzalige werking dezer in haar tegendeel omgezette krachten, niet ongehinderd te laten doorgaan, maar ze te temperen en te stuifen. En in dien zin is het, dat wij eenzijdig het *relatieve* beider van onze natuur door de zonde leeren; wat zeggen wil, dat onze natuur in haar verdoornheid aan zich zelf overgelaten, regelrecht zichzelf den eeuwigen dood ter proef zou geven; en dat wij anderszids in het feitelijk leven der menscheit een open oog hebben voor de nog zoo rijke ontwikkelings, waartoe ze in staat bleek en voor zooveel lieflijks als in haar uitkomt. Het dogma van het *bederf* onzer natuur door de zonde, zegt ons, wat er van ons worden zou, indien God ons *latte*; het dogma van de *gemeene gratie*, wat er nog in ons menselijke geslacht bloeien kan, en bloeit, omdat God ons *bewaart*.

Dat er nu werkelijk zulk een stuifing en tempering van het in ons woelend *bederf* plaats greep en plaats grijpt, leeren we op grond van de Heilige Schrift. Indien toch de heilige apostel ons zegt, dat God de kinderen der menschen, toen ze Hem almeer verzakten, *overgegeven* heeft in een verkeerd zinn, om te doen dingen die niet betamen, dan ligt hierin klaarkijk uitgesproken, dat dit oorspronkelijk niet zoo was, en dat er aan dit *overgeven* voorafging een periode, waarin God de kinderen der menschen in sterkeren zin bewaarde. Alsook, dat bij volken en in kringen, waarin het niet tot zulk een uitgieting van ongerechtigheid is gekomen, als Paulus die in Rome 1 beschrijft,

dit alleen daaruit is te verklaren, dat zij door God *gehouden* werden. Evenzoo volgt dit leerstuk der *gemeene gratie* voor ons daaruit, dat het gebeurde na den val niet de vervulling brengt van wat vóór den val, als noodwendig gevolg der zonde, werd aangekondigd. Dit noodwendig gevolg zou geweest zijn, dat Adam en Eva op den dag zelf waarop ze van den verboden boom aten, naar ziel en lichaam in den eeuwigen dood zouden verdorven zijn. In stede daarvan nu vinden we, dat dit gevolg in die ontzettendheid niet aanstonds intreedt, maar wordt uitgesteld tot na het afsterven uit dit leven, deels zelfs tot na den oordeelsdag; en dat daarentegen het leven op aarde aan Adam en Eva verlengd wordt tot in bij de dertig geslachten, dat hun lichaamskracht wordt opgehouden, dat schaamte, in stede van overmoed, hen over hun zonde aangrijpt, en dat over een reeks van eeuwen zich een rijk menscheit leven uit hen ontwikkelt.

Ook dit nu is niet anders te verklaren, dan daaruit, dat God zelf de gevolgen van de zonde, en de doorwerking der zonde, gestuit heeft. Voorbeelden als we van Achimelech aanhaalden, toonen voorts, hoe en op wat wijze deze stuiting of verhouding van zonde toegaat. Hetgeen de Heilige Schrift ons van de verharding en de verstokking leert, is niet anders dan uit het zich terugtrekken van de eerst temperende en bewarende genade te verklaren. In overeenstemming hiermede, toont de historie van ons geslacht ons klaarkijk, hoe er eenzijdig een boosheid in ons menscheit geslacht woelt, die een helsch en demonisch karakter vertoont, en hoe toch anderszids in datzelfde menscheit geslacht, een menscheit leven tiert, dat, ook buiten het terrein der particuliere genade, u vaak verheffend aandoot. En eindelijk zegt het getuigenis van ons eigen hart ons, dat er nog steeds een onzalige fontein van zonde in ons hart opborrelt, en dat het alleen de bewarende genade onzes Gods was, die ons, ook toen we onzen Heiland nog niet kenden, voor de grove uitbrekingen der zonde heeft bewaard. Schrift, geschiedenis, en eigen zelfverrijning dwingen ons alzoo om strijd, om aan het dogma der *gemeene gratie* onveranderlijk vast te houden.

Ook die *gemeene gratie* nu staat voor ons in rechtstreeksch verband met onze schepping. In dien zin namelijk, dat reeds in onze schepping onze menscheit natuur er op aangelegd moet geweest zijn, om zulk een werking van de *gemeene gratie* mogelijk te maken. Want wel is het begripelijk, dat de gewone opvatting zich de onderscheiden daden Gods, in zijn *schepping* en in zijn *genade* beide, als twee op elkander volgende bedrijven opvat, die los naast elkaar zouden staan; maar wie aan de Schrift zich houdt, mag geen oogblik in zulk een voorstelling berusten. Dit mag zelfs niet ten opzichte van de particuliere genade. Niemand kan of mag, met de Heilige Schrift voor ogen betuigen, dat God eerst de wereld schiep, toen verwachtte hoe het in die wereld zou gaan, en eerst daarna, toen Hij zag, dat ze gevallen was, een plan, een raadsel des heils bedacht heeft, om de gevallen wereld te redden. Alle plan, en alle raadsel, en alle voornemen Gods gaat volgens de Heilige Schrift *altos* terug tot vóór de *grondlegging der wereld*. Niet eerst na de schepping en na den val, maar eeuwiglijk vóór den val en vóór de schepping ligt het raadsel des Almachtigen. Zoo belijdt het dan ook heel de Christelijke kerk in al haar schakeeringen. Er mag verschil over bestaan, of in dit raadsel de kennis van den val en de *voorziening* of *voorspel* *bevalde* was. Maar er bestaat geen verschil over, dat geheel het raadsplan Gods een eeuwig karakter draagt, en tot achter de schepping, ja tot achter de *grondlegging der wereld* teruggaat. Jezus zelf betuigt dat hij eens tot de gezagden zal zeggen: «Komt, gij zeggenden des Vaders, beeft dat Koninkrijk dat u bereid is van vóór de *grondlegging der wereld*». Van zijn heerlijkheid als Middelaar betuigt hij in Joh. 17:24, dat ze hem gegeven was van vóór de *grondlegging der wereld*. En de heilige apostel betuigt ons evenzoo, «dat we uitverkoren zijn van vóór de *grondlegging der wereld*» (Ef. 1:4). Hier is alzoo zelfs geen afwijkende zienswijze denkbaar. Wie nog op den bodem der Heilige Schrift staat, belijdt dit alles met ons. En nu is het toch hoogst opmerkelijk, dat de Heilige Schrift, zoo dikwijls ze deze gedachte openbaart, niet spreekt van vóór de *schepping* der wereld, maar zoo uitdrukkelijk van vóór de *grondlegging der wereld*, daar toch deze beide uitdrukkingen volstrekt niet hetzelfde zeggen. *Schepping* noemt de zaak op het oogenblik der tot-

standkoming, de *grondlegging* daarentegen wijst op de gedachte, die het plan der schepping vaststelde en bedoelde haar te verwezenlijken.

In Joh. 28 komt dit onderscheid zelfs klaarkijk uit. Job geeft in dat bekende kapittel eerst getuigenis van de roeping die de mensch van God ontving, om de verborgenheden van Gods schepping te voorschijn te brengen. God besloot het goud en het zilver, alle edel metaal en edel gesteente in het hart der aarde, en indien er geen menschen waren geweest, om die schatten te voorschijn te brengen, en den glans van het goud te doen blinken, en het water in den briljant door sliepen te voorschijn te brengen, zou God nimmer de eere en de prijs van deze zijn fijnere schepping in het delictstoffenrijk zijn toegekomen. Maar de mensch, zoo zegt Job, is hiertoe besteld, en zoo is er voor het zilver een uitgang, en een oever waarin het goud wordt gesmolten. Het ijzererts wordt van zijn stof ontdaan en het steen van het koper afgesmolten. De mensch brengt den saffier te voorschijn, en bekijnt paden waar geen roofvogel doordringt, om het kristal te zoeken (vs. 1-11). Kortom de mensch is er op aangelegd en er op aangewezen, om wat God in de aarde verborgen heeft, op te delven en er Gods grootheid in te verheerlijken. Maar, zoo gaat dan Job, onder de inspraak des Heiligen Geestes voort, «de Wijsheid van waar is ze? en de mensch weet hare waarde niet». En dan gaat hij geheel in denzelfden gedachtegang over, dien we zoo rijk en sterk uit Spreuken 8 kennen, en die voor ons oog de geheimnissen onthult, die *achter* de schepping liggen, toen «God een cirkel over het vlakke van den aigron beschreef, en de oppervolken vastzette omhoog en de fontein in den aigron boorde, en der zee haar perkzette», en zoo verklaart hij ons, hoe in en bij dit alles de Wijsheid de Raadsman des Heeren was, en hoe in de *grondlegging* zelf van de Schepping de eeuwige Wijsheid zich uitsprekt, want alle dingen, gelijk de apostel betuigt, zijn «door Hem», en «zonder Hem is er geen ding geschapen, dat geschapen is».

De uitdrukking van vóór de *grondlegging der wereld* dwingt ons derhalve, om achter de Schepping op dit heilige Scheppingsplan terug te gaan, en indien nu de mysterien des Koninkrijks door Jezus zelve in zijn gelijkenissen met de «grondlegging der wereld» in verband worden gebracht, hoe zou het ons dan vrij staan, de sfeer van het *natuurlijke* leven al te stuiten van de sfeer van het *genadeleven*, alsof de één met de andere niets uitstaande had? Reeds de bouwmeester, die een monumentaal gebouw optrok, of een toren zija spits in de wolken deed verheffen, was bij zijn bestek, en bij de uitvoering van zijn bestek, er op bedacht, om aan wie na hem komen zou, en herstelling zou moeten aanbrengen, in zijn constructie de *mogelijkheid* van welslagen te openen, door den bouw zóó aan te leggen, dat de hersteller bij alle deelen en stukken van paleizen, kathedraalen of torens bij zou kunnen komen; en een architect, die, zonder hierop bedacht te zijn, eenvoudig muren en torens optrok naar welgevallen, maar zoo, dat als er een mikmak kwam, niemand de bedriegde punten genaken kon, zou terecht als onbezonnen en onnadankend worden veroordeeld. En hoe zou men dan willen doen gelooven, dat God de Heere, de opperste Bouwmeester en Kunstenaar van zijn wonderbaar heil, de *grondlegging* en de *schepping* van zijn wereld onbedachtelijk had laten toegaan, zonder dat daarin voorziening aanwezig ware voor het geval, dat *herstelling* moest worden aangebracht? Die voorziening is alzoo van het raadsplan der Schepping niet af te scheiden. En juist wijl de gedachte aan deze voorziening tot in de *grondlegging* en tot in de *schepping* zelf uitkomt, daarom is het, dat de Schrift ons bij al deze genadige voorziening en steeds tot achter die *grondlegging* zelf der schepping terugwijst.

Wat we ten deze onder die voorzieningen te verstaan hebben, is niet moeilijk in te zien. Iets kan zóó geschapen worden, dat het voor herstelling vatbaar is, maar ook zoo, dat aan geen herstelling, zoo het kraakt of breekt, valt te denken. Reeds in het gewone leven kennen we dit onderscheid. Een schaal van fijn Chineesch blauw, die u uit de hand glipt, en in drie vier stukken split, is eenvoudig weg. Want wat ge ook kramt en lijmt, de hersten en scheuren blijven, en herstelbaar in oorspronkelijke gaafheid gebroken is de schaal nooit meer. Ge kunt misschien een nieuwe dijk laten vervaardigen, maar de gebroken schakel weer maken tot wat ze van te voren geweest was, kunt ge niet. Geheel anders daarentegen staat het met wat uit smeltbaar metaal is ver-

vaardigd. Een gouden keten die brak, is, bij fijne bewerking, zóó herstelbaar, dat de breuke feitelijk geheel verdwijnt. Porcelain en metaal staan hierin dus tegenover elkander. Wat uit porcelain is weigert hersteld te worden, wat uit metaal geslagen is, roept er om. En dit onderscheid nu komt niet eerst later tusschen het porcelain en het metaal inschrijven, maar ligt gefundeerd in beider schepping, ja, in de *grondlegging* van beider aard en natuur. De natuur van de fijne aarde waaruit het porcelain gebakken wordt, is een andere dan de natuur van de smeltbare metalen. Die uiteenlopende natuur van beide is niet toevallig, is niet doelloos, maar is alzoo door God uitgedacht, en in de *grondlegging* der dingen gewild. Dat een gouden stift, een gouden keten, een gouden beker hersteld kan worden, is niet iets wat bij de natuur van het goud bijkomt, maar een eigenschap die er in zit. De natuur van het goud is op de mogelijkheid van herstelling gericht en berekend. Niet alsof gebroken gouden sieraden uit zich zelf hersteld worden. Alleen de hand van den vaardigen kunstenaar, die bij het goud bijkomt, maakt de herstelling tot een feit. Maar dit neemt niet weg, dat de grootste kunstenaar tegenover het gebroken gouden sieraad machteloos zou staan, indien niet de aard van het goud op de mogelijkheid van herstelling was aangelegd.

Brengt dit nu op de geestelijke schepselen over, en geveelt u terstond de betekenis ervan voor de herstelling der gevallen natuur door genade. Immers we kennen uit Gods Woord twee soorten geestelijke schepselen, waarvan het één na val herstelbaar bleek te zijn, het andere niet. Mensch en engel staan hier juist zoo tegen elkander over als het porcelain tegenover het goud. De engel is een heilig wezen, maar valt hij, dan is alle weeropstaan voor den engel onmogelijk. Nergens duidt de Schrift ook maar met één woord aan, dat er voor den gevallen engel een weg ter ontlooiing zou zijn. Van verzoening voor de zonde der engelen is nergens sprake. Van de wedergeboorte van een dooden engel evenmin. De engelen zijn goed of ze zijn boos. Die goed zijn, zijn nooit zondaar geweest, die boos zijn, kunnen nimmer goed worden. Juist dus als bij het porcelain. Hoog van waardij, maar breekt het, dan is het voor altoos verloren, en zoo ook zijn de engelen onredbaar, als eenmaal de schaal hunner heerlijkheid breekt. De mensch daarentegen is aan het goud gelijk. Ook hij kan vallen, en ook hij zou, als hij gevallen is, zonder een herstellende hand van buiten, in zijn gebroken toestand blijven liggen. Maar bij den mensch is het toch alleszins mogelijk, dat de breuke in zijn hart geheel worde, en dat door de zelfvernieuwing in de opsmelting henen, wat verloren scheen hersteld worde in vroegere heerlijkheid, ja, tot hooger dan oorspronkelijken glans. Maar hieruit volgt dan ook, dat deze redbaarheid en herstelbaarheid van den mensch hem niet eerst na zijn val van buiten af kan zijn toegekomen, maar dat zij reeds in de *grondlegging* zelf van zijn menscheit natuur moet gefundeerd zijn geweest. Had hij in zijn schepping een geestelijke natuur als die der engelen ontvangen, zoo zou ook zijn verlossing ondenkbaar zijn geweest. Nu daarentegen de mogelijkheid van herstel en van verlossing voor den mensch bewezen is, nu blijkt dan ook indirect, dat reeds in de *grondlegging* zijner natuur, hierop gerekend was, dat reeds in het raadsbesluit van de schepping des menschen deze factor der herstelbaarheid was opgenomen, en dat zowel de *gemeene gratie* als de particuliere genade haar aanknooppunt tot in de natuur zelve en in het wezen van den mensch als zoodanig vinden. Zoonin als het gebroken gouden sieraad zich zelve kan herstellen, zoonin kan natuurlijk ook de gevallen mensch *zich zelve* weer oprichten en herscheppen. Voor het gebroken goud en voor den gevallen mensch is beide malen de reddende hand van den kunstenaar onmisbaar, en zoo belijden we dan ook, dat alleen de reddende hand Gods hem uit zijn val kan oprichten. Maar ook God zou dit niet kunnen, indien niet in de schepping zelf van de menscheit natuur de gegevens hiervoor waren ingeschapen. God kan wel een gevallen mensch zaligen, maar niet een gevallen engel, en indien onze natuur aan der engelen natuur gelijk ware, zoo zou God, het zij niet allen eerbied uitgesproken, ons ook niets ter zaligheid kunnen toebrengen. Dit nu is geen band die Gode uitwendig wordt aangelegd, want het is God zelf, die het alzoo verkoren heeft, ons anders dan engelen te scheppen. Maar dan ligt ook de mogelijkheid van onze verlossing en herschepping alleen daarin, dat God in zijn eeuwig voornemen onze

menscheit natuur anders heeft gedacht, anders heeft gewild en anders heeft besteld; en het is uit dien hooft, dat het ongeoorloofd is en blijft, om het werk der *genade* van de schepping zelve onzer natuur los te maken. Beide hangen principieel samen. In onze schepping zelve, zijn we op de mogelijkheid om verlost, herschapen en hersteld te worden, aangelegd.

Het is alzoo geen bijkomstig iets, dat de Schrift zoo telkens tot zels de verkiezing, met de *grondlegging* der wereld, in verband brengt. Ook de verkiezing toch, zou evenals de voorverordening, volslagen ondenkbaar en onmogelijk zijn geweest, indien niet de schepping zelve van onze natuur de mogelijkheid voor de heiliging van zondaar geopend had. Alle zaliging van den zondaar is het resultaat van twee factoren, ten eerste van wat in onze natuur, bij de *grondlegging* der schepping, gelegd was om herstel mogelijk te maken, en ten tweede van wat God daarna deed om voor zijn genadewerk van die dispositie in onze natuur gebruik te maken. Het is er juist zoo mede, als met onze medicijnen. Zeker, de dispositie van de natuur in ons lichaam geneest ons niet, wat geneest is het geneesmiddel, maar dat de medicijn op ons werken en ons genezen kan, ligt aan de dispositie van onze natuur. Ware die anders, zoo zou geen medicijn ons baten kunnen. Dat ze baat brengt, is alleen omdat onze natuur op de medicijn, en de medicijn op onze natuur is aangelegd. Het best ziet men dat aan ellendelingen die door een diep zondig leven deze dispositie van hun natuur zoo verdoord hebben, dat ten slotte geen medicijn meer vat op hun heeft, en elke medicijn haar uitwerking op hun verperste natuur weigert.

Gaat dit nu door voor de particuliere genade, en belijdt de Gerreformeerde kerk deswege terecht tegenover Lutherische excessen, dat de zondaar *geen* «stok en blok», maar een redbaar mensch is, redbaar omdat hij in de *grondlegging* van zijn existentie op redbaarheid is aangelegd, zoo geldt evena datzelfde ook voor de *gemeene gratie*, zij het ook op gewijzigde manier. De *gemeene gratie* vindt haar beeld niet in de medicijn van den arts, maar in de wondere kunst van den dierenstimmer, een kunst die haar zwakkere uiting reeds vindt, zoo in het talent waarmede de vaardige ruiters zijn paard beheerscht, als in de kunst waarmede de mensch in de eerste wilde dieren, gelijk onze huiskinderen waren, den oorspronkelijke woesten aard getemd heeft. De intooming van de wilde natuur komt bij het dier alzoo in drie graden voor: 1°. in de *domesticatie*, of de tammaking van eerst wilde dieren tot huiskinderen; een effect dat men het best kan waarnemen, door in een dierentuin de wilde kat gade te slaan, en haar te vergelijken met onze huispoezen; 2°. in de *dressuur*, d. i. de kunst om een sterk en eerst ongewend dier aan onzen wil te onderwerpen; en 3°. in de *tenkoning*, die nog steeds een mysterie blijft, en aan enkele personen het vermogen geeft, om verscheurende wilde dieren te biologieeren. En het is nu op het breede terrein van deze *drieërlei* actie, door menschen op dieren uitgeoefend, dat we de analogie voor de *gemeene gratie* hebben te zoeken. De zondaar is een wild geworden mensch, en de *gemeene gratie* is de heilige kunst door God aangewend, om die wilde natuur in den zondaar, hetzij generaal, hetzij tijdelijk, hetzij persoonlijk, in hem te bedwingen. Ook op het terrein der *gemeene gratie* toch is er een *domesticatie*, gelijk die in het gemeen bij de beschaafde heidenen volken uitkomt. Er is *dressuur*, gelijk ge die vindt in de bewarende genade, die ge in uw persoonlijke leven ervaart. En er is een heilig *tennen* van onze boosheid, gelijk die zoo dikwijls op sprekende wijze in de inbinding van overlaten is gezien.

Maar ook hierbij nu werkt onder dieren volstrekt niet alleen de actie van wie tam maakt, *dressuur* of *tenn*, maar even best de dispositie in de natuur van het dier, maar gelang het al of niet op tam wording, op *dressuur* of *tenn* is aangelegd. Niet alle dieren kunnen huiskinderen worden, maar alleen die dieren, die in hun aard hiervoor geschikt waren. Niet alle dieren laten zich *dresseren*, maar alleen die dieren, wier aard daarop in hun schepping was aangelegd. En evenzoo niet alle dieren kunnen getemd worden, of althans enkele dieren niet dan bij hooge uitzondering. De leeuw en de beer zeer gewoon, de tijger en de hyena in den regel niet. De bruine beer wel, niet alzoo de ijsbeer. En zoo nu ook staat de zaak bij de *gemeene gratie*, als het aankomt op intooming, op tempering, op *tenning* van de wildheid in den ge-